

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczącego prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I)

COM(2005) 650 wersja ostateczna — 2005/0261 (COD)

(2006/C 318/10)

Dnia 24 lutego 2006 r. Rada, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wspomnianej powyżej.

Sekcja ds. Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 26 lipca 2006 r. Sprawozdawcą był baron Jörg FRANK VON FÜRSTEN-WERTH.

Na 429. sesji plenarnej w dniach 13-14 września 2006 r. (posiedzenie z dn. 13 września 2006 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 190 do 1 — 5 osób wstrzymało się od głosu — przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny z zadowoleniem przyjmuje zamiar Komisji, aby uregulować przepisy kolizyjne dotyczące zobowiązań umownych poprzez rozporządzenie europejskie. Dzięki temu europejskie przepisy kolizyjne będą konsekwentnie rozwijane, a luka w dotychczasowym systemie prawa wspólnotowego zostanie wypełniona. Rozporządzenie jest korzystne dla rozwoju jednolitej europejskiej przestrzeni sprawiedliwości oraz konieczne, ponieważ obowiązująca dotychczas europejska konwencja o prawie właściwym dla zobowiązań umownych z 1980 r. ⁽¹⁾ wymaga nowelizacji, co mogłoby być trudne lub wręcz niemożliwe do osiągnięcia na drodze czasochłonnych negocjacji ze względu na jej multilateralny charakter.

1.2 Komitet zachęca Komisję i jednocześnie wzywa ją do jak najszybszej realizacji tego zamiaru z uwzględnieniem poniższych propozycji, aby rozporządzenie mogło wejść w życie.

1.3 Komitet z zadowoleniem przyjmuje starania Komisji zmierzające, poprzez pełną harmonizację, do likwidacji deficytu w ustanawianiu przepisów, wynikającego z braku europejskiego aktu prawnego obowiązującego państwa członkowskie w zakresie prawa kolizyjnego w dziedzinie zobowiązań umownych. Zapewni to znaczne uproszczenia dla użytkowników prawa. W przyszłości będą oni mogli korzystać ze zbioru przepisów identycznego we wszystkich państwach członkowskich dzięki bezpośredniemu obowiązywaniu rozporządzenia. Rozporządzenie stanowi konieczne, daleko posunięte pod względem procedury ustawodawczej, uzupełnienie proponowanego rozporządzenia Rzym II ⁽²⁾. Dzięki obu tym rozporządzeniom Unia Europejska po raz pierwszy będzie dysponowała zamkniętym (w znacznym stopniu) systemem przepisów kolizyjnych w zakresie prawa właściwego dla zobowiązań umownych.

1.4 Komitet zachęca, aby organy WE stanowiące prawo uwzględniły poniższe propozycje zmian:

- art. 3 ust. 1 s. 3 należy przekształcić w regułę interpretacyjną,
- art. 3 ust. 3 należy tak uzupełnić, aby późniejszy wybór prawa był możliwy tylko w przypadku powstania sporu,

⁽¹⁾ Konwencja rzymska o prawie właściwym dla zobowiązań umownych z 19 czerwca 1980 r. Aktualna wersja: DzU C 27 z 26.01.1998, s. 36

⁽²⁾ COM(2006) 83 wersja ostateczna 2003/0168 (COD)

— należy zbadać, czy dla pewnych wyjątkowych przypadków rozsądne nie byłoby bardziej elastyczne uregulowanie niż w art. 4 ust. 1,

— należy zbadać, czy i pod jakimi warunkami w ramach art. 5 może być zapewniona wolność wyboru także w przypadku, gdy przedsiębiorca rozpoczął działalność w kraju konsumenta lub ukierunkował na niego swoją działalność,

— art. 22 lit. c) należy skreślić.

Należy jak najszybciej zakończyć prace nad rozporządzeniem, aby mogło ono wejść w życie.

1.5 Komitet z zadowoleniem przyjmuje do wiadomości, że Irlandia zamierza dobrowolnie przyłączyć się do rozporządzenia. Jednocześnie Komitet wyraża ubolewanie, że efekt harmonizacji będzie ograniczony, ponieważ rozporządzenie nie zostanie przyjęte w Wielkiej Brytanii i Danii. Komitet zwraca się do Komisji o podjęcie wszelkich możliwych kroków, aby rozporządzenie to jednak obowiązywało lub zostało przejęte w obu tych krajach.

2. Uwagi ogólne

2.1 Uzasadnienie inicjatywy

2.1.1 Za pomocą rozporządzenia Komisja stworzy w Unii Europejskiej jednolite prawo kolizyjne właściwe dla zobowiązań umownych. W zasadzie prawo kolizyjne istnieje w pewnym zakresie już od 1980 r., kiedy to większość państw zachodnioeuropejskich zdecydowała o zawarciu konwencji rzymskiej. Następnie przystąpiły do niej inne państwa. Wybrano formę porozumienia wielostronnego, ponieważ traktat EWG nie zawierał wtedy podstawy prawnej do wydania odpowiedniego aktu prawnego WE. Po ponad dwudziestu pięciu latach stosowania konwencji rzymskiej wyciągnięto wnioski, że stanowiła ona prawdziwy postęp, a rozwiązania w niej zawarte są nadal aktualne. Potrzebne jest jednak przekształcenie i nowelizacja w celu poprawienia zidentyfikowanych słabych punktów. Ze względu na specyfikę konwencji rzymskiej jako umowy

wielostronnej możliwe byłoby to tylko w drodze nowych, długotrwałych negocjacji o nieprzewidywalnych wynikach. Nie ma już takiej potrzeby, ponieważ traktat WE zawiera dziś podstawę prawną do wydania odpowiedniego aktu prawnego (art. 61 lit. c) i 65 lit b) TWE). Regulacja będzie w przyszłości identyczna we wszystkich państwach członkowskich, co ułatwi stosowanie prawa. W tym celu w grę jako instrument prawny wchodzi tylko rozporządzenie.

2.1.2 W 2004 r. na podstawie zielonej księgi z 2003 r. ⁽³⁾ Komisja przeprowadziła publiczne przesłuchanie. Znacząca większość poparła wtedy wydanie rozporządzenia. EKES ⁽⁴⁾ i PE ⁽⁵⁾ także opowiedziały się za przekształceniem konwencji rzymskiej w rozporządzenie europejskie i jej nowelizacją.

2.2 Kontekst polityki prawa

2.2.1 Rozporządzenie należy postrzegać w kontekście działań Komisji w zakresie prawa cywilnego i prawa proceduralnego w sprawach cywilnych, służących tworzeniu jednolitej europejskiej przestrzeni sprawiedliwości i ułatwieniu dostępu obywateli do przepisów prawa. Komitet wydał opinie dotyczące szeregu propozycji Komisji ⁽⁶⁾.

⁽³⁾ COM(2002) 654 wersja ostateczna

⁽⁴⁾ Opinia EKES-u w sprawie Zielonej księgi dotyczącej przekształcenia Konwencji rzymskiej z 1980 r. o prawie właściwym dla zobowiązań umownych w instrument wspólnotowy i jej nowelizacji INT/176 z 29.1.2004 r.

⁽⁵⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie perspektyw zbliżenia przepisów prawa proceduralnego w sprawach cywilnych w Unii Europejskiej (COM(2002) 654 — COM(2002) 746 — C5-0201/2003 — 2003/2087(INI)), A5-0041/2004

⁽⁶⁾ Jako przykład można wymienić: przekształcenie konwencji brukselskiej z 1968 r. w formę rozporządzenia — Rozporządzenie Rady (WE) nr 44/2001 z 22.12.2000 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, DzU L 12 z 16.1.2001, s. 1. Patrz także: opinia EKES-u, DzU C 117 z 26.4.2000, s. 6 (sprawozdawca Henri Malosse); rozporządzenie (WE) nr 805/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z 21.4.2004 w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego dla roszczeń bezspornych, DzU L 143 z 30.4. 2004, s. 15. Patrz także: opinia EKES-u, DzU C 85 z 8.4.2003, s. 1 (sprawozdawca Guido Ravoet); rozporządzenie Rady (WE) nr 1348/2000 z 29.5.2000 w sprawie doręczania w państwach członkowskich sądowych i pozasądowych dokumentów w sprawach cywilnych i handlowych, DzU L 160 z 30.6.2000, s. 37. Patrz także: opinia EKES-u, DzU C 368 z 20.12.1999, s. 47 (sprawozdawca Bernardo Hernández Bataller); rozporządzenie Rady (WE) nr 1206/2001 z 28.5.2001 w sprawie współpracy między sądami państw członkowskich przy przeprowadzaniu dowodów w sprawach cywilnych lub handlowych, DzU L 174 z 27.6.2001, s. 1. Patrz także: opinia EKES-u, DzU C 139 z 11.5.2001, s. 10 (sprawozdawca Bernardo Hernández Bataller); rozporządzenie Rady (WE) nr 1346/2000 z 29.5.2000 w sprawie postępowania upadłościowego, DzU L 160 z 30.6.2000, s. 1. Patrz także: opinia EKES-u, DzU C 75 z 15.3.2000, s. 1 (sprawozdawca Guido Ravoet); dyrektywa w sprawie kredytu konsumenckiego (COM(2002) 443 wersja ostateczna z 11.09.2002). Patrz także: opinia EKES-u DzU C 234 z 30.09.2003, s. 1 (sprawozdawca Jorge Pegado Liz); dyrektywa w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich DzU L 95 z 21.4.1993, s. 29. Patrz także: opinia EKES-u DzU C 159 z 17.6.1991, s. 35 (sprawozdawca Hilken); Zielona księga w sprawie europejskiej procedury nakazu zapłaty i w sprawie środków upraszczających i przyspieszających postępowanie sądowe w sprawie drobnych roszczeń (COM (2002) 746 wersja ostateczna). Patrz także: opinia EKES-u DzU C 220 z 16.9.2003, s. 5, (sprawozdawca dr von Fürstenwerth); wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty. Patrz także: opinia EKES-u DzU C 221 z 8.9.2006 (sprawozdawca Jorge Pegado Liz).

2.2.2 Projekt jest w szczególności powiązany z pracami Komisji na płaszczyźnie materialnej prawa kolizyjnego, a mianowicie z proponowanym przez Komisję rozporządzeniem Rzym II. Rozporządzenie to stanowi dopełnienie rozporządzenia Rzym I i w naturalny sposób je uzupełnia.

2.3 Podstawa prawna/proporcjonalność/subsydiarność/forma prawna

2.3.1 Rozporządzenie ma na celu ujednoczenie przepisów kolizyjnych w zakresie prawa właściwego dla zobowiązań umownych. Podstawą prawną dla harmonizacji przepisów kolizyjnych jest art. 61 lit. c) wraz z art. 65 lit b) TWE. Komisja jest do tego upoważniona, jeżeli jest to konieczne do zagwarantowania prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego. Komitet jest zdania, że tak właśnie jest, ponieważ harmonizacja przepisów kolizyjnych przyczyni się do zapewnienia równego traktowania podmiotów gospodarczych we Wspólnocie w kontaktach transgranicznych, do zwiększenia pewności prawnej, do uproszczenia stosowania prawa, a więc i do wsparcia nawiązywania transgranicznych kontaktów biznesowych. Wspiera się wzajemne uznawanie aktów prawnych, ponieważ obywatele innych państw członkowskich mają możliwość bezpośredniej identyfikacji ich prawidłowości.

2.3.2. Celów tych nie da się osiągnąć poprzez działania na szczeblu krajowym poszczególnych państw członkowskich. Wymagają one działania ze strony Unii. Warunki subsydiarności i proporcjonalności (art. 5 TWE) zostały więc spełnione.

2.4 Komisja słusznie wybrała formę rozporządzenia, ponieważ w ten sposób nie pozostawia się państwom członkowskim dowolności w działaniu tak, jak ma to miejsce w przypadku wdrażania dyrektyw. Skutkiem przyjęcia dyrektywy byłby brak pewności prawnej, czego właśnie należy uniknąć.

3. Uwagi szczegółowe

3.1 Przedmiotowy zakres zastosowania, stosowanie prawa państw trzecich (art. 1, art. 2)

3.1.1 Celem rozporządzenia jest uregulowanie prawa kolizyjnego zobowiązań umownych w zakresie **prawa cywilnego i handlowego** (art. 1 ust. 1). Ustawodawca może odnosić się do terminologii zawartej w rozporządzeniu Rady (WE) nr 44/2001 (art. 1), która znajduje się także w proponowanym rozporządzeniu Rzym II, ponieważ jest ona już jasno ustalona. Z tego wynika wykluczenie spraw skarbowych, celnych i administracyjnych. Wspominanie tego jest zatem zbędne, lecz nie pociągnie za sobą negatywnych skutków.

3.1.2 Celem rozporządzenia nie jest uregulowanie całego cywilnego prawa kolizyjnego, w tym również jego zastosowania w poszczególnych przypadkach, gdzie byłoby to konieczne do osądzenia sprawy z zakresu zobowiązań umownych. Prawodawca słusznie nie stawia zbyt wysoko poprzeczki, aby nie zagrozić wykonalności projektu. W tym kontekście uzasadnione jest **wykluczenie prawa dotyczącego stanu cywilnego** (zdolność do czynności prawnych — art. 1 ust. 2 lit. a), ponieważ kwestie te są tradycyjnie regulowane przez oddzielne instrumenty prawa kolizyjnego z powodu implikacji społeczno-politycznych (dotychczas prawie wyłącznie umowy wielostronne⁽⁷⁾). Z podobnych przyczyn wskazane jest, lub powinno zostać uregulowane osobnymi przepisami, **wykluczenie zobowiązań wynikających ze stosunków rodzinnych lub obowiązku alimentacyjnego oraz własności majątkowej, małżeństwa, testamentów i dziedziczenia** (art. 1 ust. 2 lit. b), c)).

3.1.3 Wykluczenie zobowiązań wynikających z **trat, czeków, weksli własnych** (art. 1 ust. 2 lit. d)) opiera się na ich zadowalającej regulacji w osobnych konwencjach⁽⁸⁾, wykraczających poza zakres kompetencji Wspólnoty, których nie powinno kwestionować.

3.1.4 Wyjątek dla **ustaleń dotyczących arbitrażu i właściwości miejscowej sądu** (art. 1 ust. 2 lit. e)) opiera się na ich przynależności do międzynarodowego prawa proceduralnego w sprawach cywilnych, gdzie mogą być lepiej uregulowane w kontekście rzeczowym i częściowo także są regulowane w konwencjach o zasięgu ponadwspólnotowym. To samo dotyczy **dowodów i procedury** (art. 1 ust. 2 lit. h)).

3.1.5 Wykluczenie kwestii związanych z prawem **spółek, stowarzyszeń** i osób prawnych w art. 1 ust. 2 lit. f) jest nieuniknione, ponieważ poruszane w nich sprawy związane są tak ściśle ze statutem spółki, że powinna nastąpić regulacja w tym kontekście. Szczególny aspekt prawa anglosaskiego stanowi „trust”. Został on już wykluczony przez Konwencję rzymską o prawie właściwym dla zobowiązań umownych (art. 1 ust. 2 lit. g)). W rozporządzeniu słusznie czyni się to samo (art. 1 ust. 2 lit. g)).

3.1.6 Wykluczenie **stosunków przedumownych** (art. 1 ust. 2 lit. i)) dotyczy zobowiązań deliktowych. Pod względem systematycznym należą one do planowanego rozporządzenia Rzym II, dlatego też słusznie są tutaj wykluczane.

3.1.7 Komitet z zadowoleniem przyjmuje do wiadomości, że **Irlandia** zamierza dobrowolnie przyłączyć się do rozporządzenia. Jednocześnie Komitet wyraża ubolewanie, że nie zdecydowała się na to **Wielka Brytania**. W **Danii** rozporządzenie nie będzie obowiązywało (art. 1, ust. 3), dopóty między Danią

(7) Por. szereg konwencji haskich, np. w sprawie zakresu obowiązywania przepisów w zakresie zawierania małżeństw z 12.6.1902, prawa właściwego dla obowiązku alimentacyjnego wobec dzieci z 24.10.1956, prawa właściwego dla obowiązku alimentacyjnego z 2.10.1973, itd.

(8) Konwencja genewska w sprawie jednolitej ustawy o wekslach trasowanych i własnych z 7.6.1930 i konwencja genewska w sprawie jednolitego prawa czekowego z 19.3.1931

a Wspólnotą nie zostanie zawarte odpowiednie porozumienie w tym zakresie lub dopóty Dania sama dobrowolnie nie przeniesie tego rozporządzenia do swojego prawa. Komitet zwraca się do Komisji o podjęcie wszelkich możliwych kroków, aby rozporządzenie to obowiązywało lub zostało przejęte przez oba te kraje. Oddzielenie się poszczególnych państw członkowskich przeczyłoby celowi ogólnoeuropejskiego ujednoczenia prawa kolizyjnego. Niekorzystna byłaby sytuacja, gdyby w związku z tym należało nadal sięgać do konwencji rzymskiej, ponieważ konwencja ta i rozporządzenie Rzym I będą różnić się pod względem treści. Stosowanie przepisów w zależności od tego, gdzie będzie odbywać się sprawa, co pomimo obowiązywania rozporządzenia nr 44/2001, konwencji w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych i konwencji z Lugano, jest do pewnego stopnia przypadkowe, może prowadzić do tego, że ta sama sprawa mogłaby być rozstrzygnięta na różne sposoby. Stanowiłoby to dla Wspólnoty sytuację trudną do przyjęcia.

3.1.8 Rozporządzenie wskazuje na właściwe prawo bez względu na to, czy chodzi o **prawo** państwa członkowskiego czy też **prawo państwa trzeciego** (art. 2). Funkcjonuje ono tym samym zgodnie z ogólnie uznanym standardem w zakresie prawa kolizyjnego, który z zasady odrzuca dyskryminację innych porządków prawnych w prawie kolizyjnym. Komitet przyjmuje ten fakt z zadowoleniem. Jeżeli okoliczności sprawy wskazują na istnienie możliwości rozwiązania z wykorzystaniem określonego porządku prawnego, to nie ma znaczenia, czy chodzi tutaj o rozwiązanie wewnątrzwspólnotowe, czy też nie.

3.2 Ogólne reguły łączące (art. 3, art. 4)

3.2.1 Art. 3 ust.1 pozwala na stosowanie prawa wybranego przez strony. Komitet przyjmuje tę regulację z zadowoleniem, ponieważ uwzględnia ona zasadę **wolności umów** panującą w prawie zobowiązań i jest zgodna z uznanymi normami międzynarodowego prawa prywatnego. Przepis jest w znacznym stopniu zgodny z regulacją art. 3 ust. 1 konwencji rzymskiej, która jest ogólnie traktowana jako stosowna. Komitet przyjmuje to z zadowoleniem. Jednocześnie jest świadomy zagrożenia, że sądy mogłyby przy praktycznym zastosowaniu przepisu poszukiwać hipotetycznej woli stron, nie posiadając wystarczających punktów zaczepienia. Należy wykluczyć taką sytuację. Jest okazja do doprecyzowania jej w punktach uzasadnienia (nr 7). W art. 3 ust. 3 wolność wyboru prawa jest tak daleko posunięta, że strony umowy w każdej chwili mogą dokonać wyboru innego prawa. Komitet przyjmuje to w zasadzie z zadowoleniem, widzi jednak ewentualne zagrożenie dla ochrony konsumenta, dla którego zasięg takiego postępowania może nie być przejrzysty. Komitet sugeruje dopuszczenie takiej zmiany wyboru w przypadkach umów konsumenckich — analogicznie do regulacji umów wyboru właściwości miejscowej sądu (art. 17 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001) — dopiero po powstaniu sporu, ponieważ dzięki temu konsument zostanie ostrzeżony i będzie działał w sposób ostrożniejszy.

3.2.2 W art. 3 ust. 1 w trzecim zdaniu (o ile nie nastąpił żaden wybór zewnętrzny) na podstawie **ustalenia właściwości miejscowej** sądu przez strony następuje **przypuszczenie**, że chciały one wybrać **prawo danego państwa**. Podstawą tej regulacji jest staranie o wspólny bieg forum i prawa. Uspólnienie często prowadzi do uproszczeń w rozpatrywaniu spraw. Komitet wyraża jednak wątpliwość, czy przez tak ściśle sformułowanie przepisu nie ogranicza się woli stron. Stosowniejsze byłoby osłabienie go i sformułowanie jedynie jako pomocy interpretacyjnej w ramach drugiego zdania, np. następująco:

„Należy przy tym w szczególności uwzględnić wybór właściwości miejscowej sądu przez strony”.

3.2.3 Komitet pragnie skupić się na pewnym aspekcie, ponieważ ma on kluczowe znaczenie dla przyszłości europejskiej przestrzeni sprawiedliwości, a mianowicie na stworzeniu tzw. **opcjonalnego instrumentu** lub **regulacji 26** przez Wspólnotę Europejską. Należy przez to rozumieć system wspólnotowego prawa cywilnego wybieranego przez strony, o którego stworzeniu dyskutuje się obecnie i którego wstępnym etapem może być opracowywany Wspólny System Odniesienia. Art. 3 ust. 2 zawiera klauzulę otwierającą, która umożliwia stronom wybór takiego ponadpaństwowego prawa. Dotychczas nie jest to oczywiste w prawie prywatnym międzynarodowym i Komitet przyjmuje to z wyraźnym zadowoleniem. Strony umowy mogłyby wtedy po raz pierwszy rzeczywiście korzystać ze wzorów umów w znacznym stopniu jednolitych dla całej Europy, co stanowiłoby istotny postęp w realizacji rynku wewnętrznego⁽⁹⁾.

3.2.4 Art. 4 ust. 1 zawiera **nawiązania** do wielu umów stanowiących pod względem treści realizację przejętej z konwencji rzymskiej regulacji zawartej w art. 4 ust. 2. rozporządzenia. W czasie obowiązywania konwencji rzymskiej nawiązania te mogłyby wynikać dopiero przy interpretacji art. 4 ust. 2 konwencji. Można wprawdzie traktować regulację proponowaną przez Komisję jako korzystną pod względem pewności prawnej, lecz zyskuje się ją kosztem wprowadzenia sztywnej regulacji, która nie dopuszcza odstępstw nawet wtedy, gdy jest to w danym przypadku stosowne. Komitet obawia się, że taki krok wstecz w stosunku do konwencji rzymskiej może mieć negatywne skutki, bo można sobie wyobrazić przypadki, kiedy przewidziana sztywna regulacja wyjątkowo nie będzie prowadziła do właściwego rozstrzygnięcia. I w takich wyjątkowych przypadkach lepsze rozwiązanie zapewniono by, gdyby sędzia miał możliwość zastosować prawo bardziej zbliżone do meritum sprawy. Oczywiście takie odejście od zasady nie może

⁽⁹⁾ Gdyby kiedyś w przyszłości udało się wprowadzić opcjonalny instrument („regulacja nr 26”), z powodzeniem można by go uznać za najlepsze z możliwych praw cywilnych. Wraz z jego obowiązywaniem nie byłoby już konieczne ingerencje i dostosowania wynikające z przepisów bezwzględnie obowiązujących (bądź też *ordre public* — art. 20) praw krajowych, inaczej niż to ma miejsce w przypadku wyboru prawa krajowego. Wybranie opcjonalnego instrumentu pozwalałoby na niczym nieograniczone stosowanie tego zbioru norm, jako że stanowiłby on powszechnie uznany w UE standard. Ponieważ w art. 3 ust. 2 generalnie uwzględniono już możliwość takiego wyboru prawa, to także w tym przypadku należy spełnić warunki dla wykorzystania atutów opcjonalnego instrumentu. Trzeba wyraźnie określić, że przy ustaleniu stosowania tego ponadpaństwowego prawa, art. 8 staje się bezprzedmiotowy (to samo dotyczy *ordre public* — art. 20).

prowadzić do dowolności w wyborze stosowanego prawa i powinno być starannie rozważane oraz poparte w wyroku bardzo ważkimi racjami, aby zadośćuczynić celowi bezpieczeństwa prawnego i przewidywalności stosowanego prawa. Komitet zachęca do zbadania, czy z tych względów nie byłaby wskazana zmiana regulacji.

3.2.5 Komitet rozumie cele, jaki przyświecały Komisji w odniesieniu do art. 4 ust. 1 lit f). Należy jednak zwrócić uwagę, że wiele z **przemysłowych praw do ochrony** ze względu na formę ich ustanowienia jest przekazywanych w inny sposób niż według prawa właściwego w miejscu zamieszkania ich posiadacza. Ponieważ art. 4 ust. 1 nie uwzględnia prawa właściwego dla **siedziby lub miejsca zamieszkania przy ustanawianiu stosunku prawnego**, zmiana statusu poprzez późniejszą zmianę miejsca zamieszkania mogłaby w takich przypadkach prowadzić do problemów z podstawą prawną praw ochronnych. Komitet sugeruje, aby Komisja zajęła się tym problemem i zaproponowała odpowiednie rozwiązanie.

3.3 Szczegółowe przepisy łączące (art. 5 — 17)

3.3.1 Art. 5 stanowi całkowicie nowe opracowanie przepisów konwencji rzymskiej dotyczących **umów konsumenckich**, które uważane są często za niezrozumiałe i wymagające nowego opracowania. Komitet jest zdania, że Komisja zmierza we właściwym kierunku, ponieważ uniknie się w przyszłości kompleksowego stosowania dwóch różnych systemów prawnych do jednej sprawy, do czego zmusza art. 5 konwencji rzymskiej. Bez wątpienia konsument zawierający umowy z przedsiębiorcą potrzebuje także ochrony w zakresie prawa kolizyjnego. Gwarantuje ją zasadniczo stosowanie prawa państwa, w którym znajduje się **miejsce zamieszkania konsumenta** (art. 5 ust. 1), ponieważ jest to prawo, które może znać konsument, którego język zna i w przypadku którego najłatwiej będzie mu zasięgnąć profesjonalnego doradztwa. Przedstawiony tekst zawiera dodatkowo wymóg, aby działalność przedsiębiorcza skierowana była na kraj miejsca zamieszkania konsumenta lub odbywała się w nim. W ten sposób (w oparciu o konwencję rzymską) wychodzi się naprzeciw interesom przedsiębiorcy, który zasadniczo będzie chciał ustalić prawo swojego kraju, ponieważ jest dla niego wygodniejsze, gdy zezwoli mu się na to w pozostałych przypadkach. Komitet zastanawia się jednocześnie, czy rzeczywiście jest konieczne całkowite odebranie stronom w zakresie umów konsumenckich w rozumieniu ust. 2 możliwości wyboru prawa. Komitet jest raczej zdania, że także konsument mógłby odnosić korzyści z możliwości wyboru prawa, przynajmniej, gdy zostają podjęte pewne środki ochronne, których on bez wątpienia potrzebuje, jako mniej doświadczona i słabsza strona umowy. Komitet zaleca więc, aby Komisja jeszcze raz zbadała przepis pod kątem opisanych okoliczności.

3.3.2 Regulacja **umów o pracę** (art. 6) wynika ze szczególnej potrzeby ochrony ze strony pracowników. Regulacja stanowi przejęcie art. 6 konwencji rzymskiej, uzupełnione stosownie o regulacje uwzględniające rozwój sytuacji w zakresie pracy zależnej. Dodanie słów „z którego” opiera się na dopasowaniu do orzecznictwa ETS w sprawie art. 18 konwencji

w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych. Jednocześnie, z powodu braku przekonującej definicji w samym rozporządzeniu oraz wyjaśnień w uzasadnieniu, Komitet zastanawia się, co należy rozumieć poprzez „czasowe” wykonywanie pracy w innym państwie (art. 6 ust 2 a)). Należy bezwzględnie usunąć ten brak, ponieważ „czasowe” wykonywanie pracy ma decydujące znaczenie jako kryterium łączące. Braku tego nie można usunąć poprzez sięgnięcie do art. 2 dyrektywy 96/71/WE⁽¹⁰⁾, ponieważ ona także nie zawiera precyzyjnej definicji. Ponadto Komitetowi trudno jest zrozumieć, dlaczego konieczna jest regulacja dla obszarów „nieobjętych żadną władzą państwową” (art. 6 ust 2 lit. b)). Możliwe, że chodzi tutaj o platformy wiertnicze na obszarach wód międzynarodowych. Należy to wyjaśnić przynajmniej w uzasadnieniu.

3.3.3 Art. 7 reguluje **pośrednictwo prawne w interesach**, które zostało poddane jedynie częściowej regulacji w konwencji rzymskiej, a mianowicie z pominięciem stosunku prawnego między pośrednikiem a osobami trzecimi. Wypełnienie tej wydaje się zasadne luki (art. 7 ust. 2). Trudno odpowiedzieć na pytanie, które prawo powinno być stosowane w takim przypadku, ponieważ w grę wchodzi zarówno interesy pośrednika, jak i osoby trzeciej. Osoba trzecia w przypadku przekroczenia uprawnień lub działania bez nich wymaga większej ochrony. W proponowanym tekście podjęto próbę uwzględnienia interesów obu stron, więc Komitet przyjmuje go z zadowoleniem.

3.3.4 Dziedzina ustalania **przepisów bezwzględnie obowiązujących** jest materią trudną, gdyż wyniki wyborów prawnych dokonanych przez strony nie powinny być zmieniane bardziej niż jest to niezbędne, zaś zastosowanie prawa nie powinno być w miarę możliwości utrudniane przez obowiązywanie norm niebędących częścią prawa właściwego dla umowy. Art. 8 odpowiada zasadniczo art. 7 ust. 2 konwencji rzymskiej. W rozporządzeniu zawarta jest prawna definicja przepisów bezwzględnie obowiązujących z uwzględnieniem właściwego orzecznictwa ETS⁽¹¹⁾, zapewniając ich skuteczność. Dla użytkownika prawa takie przypadki łączą się z utrudnieniami związanymi z przerwaniem spójności podstawy rozstrzygnięcia lub też z normami nieharmonizującymi ze sobą, czy wręcz sprzecznymi, które należy ze sobą pogodzić. Jest to czasochłonne, skomplikowane z prawnego punktu widzenia i powoduje brak pewności prawnej. W obliczu stanu dopasowania krajowych systemów prawnych Komitet nie widzi jednak możliwości rezygnacji z tego, tym bardziej, że przeważnie także nauka popiera stosowanie takich norm w przypadkach kolizji prawnych.

3.3.5 Kolejne art. 10 — 17 nie stanowią z punktu widzenia Komitetu większego problemu i nie wymagają szczegółowego komentarza, w szczególności tam, gdzie jedynie zostały przejęte regulacje konwencji rzymskiej.

3.3.6 Art. 10 (**Formalne obowiązywanie umowy**) w obliczu wzrastającej liczby umów zdalnej sprzedaży spełnia potrzebę uproszczenia przepisów formalnego obowiązywania umowy lub jednostronnych interesów prawnych, wprowadzając dodatkowe punkty łączące.

3.3.7 **Cesja roszczeń i umowne odstąpienie wierzycielności** pomiędzy wierzycielem a osobą trzecią egzekwującą zobowiązanie, znane w niektórych systemach prawnych, spełniają ekonomicznie ten sam cel⁽¹²⁾. Wspólne umieszczenie ich w art. 13 jest prawidłowe. W ust. 3 wprowadza się nowy przepis kolizyjny, regulujący, które prawo stosuje się do stwierdzenia możliwości odstąpienia wierzycielności osobom trzecim. Wzoruje się on słusznie na Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych z 12 grudnia 2001 r. w sprawie cesji wierzycielności handlowych.

3.3.8 Art. 14 zawiera przepis kolizyjny regulujący **ustawowe odstąpienie wierzycielności**. Jest ono znane w większości systemów prawnych. Dlatego przepis kolizyjny jest konieczny. Art. 15 uzupełnia art. 14 o przepis kolizyjny regulujący **wiełość dłużników ponoszących wspólną odpowiedzialność** w przypadku ustawowego odstąpienia wierzycielności. Połączenie z art. 14 byłoby rozsądne, nie jest jednak bezwzględnie konieczne.

3.4 Pozostałe przepisy/przepisy końcowe (art. 18 — 24)

3.4.1 Zagadnienia poruszane w rozdziałach III i IV stanowią głównie techniczne regulacje odpowiadające ogólnym normom prawa kolizyjnego, nie wymagają więc szczegółowego komentarza. Dotyczy to w szczególności art. 19 (Wyłączenie przekazania sprawy lub odesłania do innego systemu prawnego) odpowiadającego art. 15 konwencji rzymskiej, art. 21 (Państwa bez jednolitego systemu prawnego) odpowiadającego art. 19 konwencji rzymskiej, art. 20 (Porządek prawny) odpowiadającego art. 16 konwencji rzymskiej i art. 23 (Związek z obowiązującymi konwencjami międzynarodowymi) odpowiadającego art. 21 konwencji rzymskiej.

3.4.2 **Miejsce zamieszkania** (art. 18) danej osoby odgrywa w obecnym międzynarodowym prawie prywatnym kluczową rolę w wyborze kryterium. Podczas gdy określenie miejsca zamieszkania osób fizycznych nie stanowi problemu, to w przypadku osób prawnych mogą powstawać wątpliwości. Rozporządzenie usuwa je w sposób rzeczowy, określając miejsce głównej siedziby jako miarodajne. Przejęcie art. 60 z rozporządzenia (WE) nr 44/2001 nie byłoby działaniem merytorycznie słusznym, ponieważ rozporządzenie to generalnie bierze pod uwagę miejsce stałego zamieszkania, a nie pobytu. Ponadto proponowane tam potrójne rozwiązanie prowadziłoby do ograniczenia pewności prawnej.

3.4.3 Art. 22 ust. lit c) jest trudny do zrozumienia. Wydaje się, że chodzi o próbę usystematyzowania, że **akty prawne Wspólnoty wydawane później** będą mogły zawierać **własne przepisy kolizyjne**, mające pierwszeństwo przed stosowaniem niniejszego rozporządzenia. Jednak osiągnięty stan ujednolicenia międzynarodowego prawa prywatnego powinien pozostać utrzymany także w przyszłości. Należy unikać rozbicia na różne źródła prawne o rozbieżnych merytorycznie regulacjach. Jeżeli w przyszłości wyniknie potrzeba wprowadzenia regulacji specjalnych, należy je umieścić w rozporządzeniu.

Komitet sugeruje skreślenie lit. c).

⁽¹⁰⁾ Dyrektywa 96/71/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 16.12.1996 dotycząca delegowania pracowników w ramach świadczenia usług, DzU L 18 z 21.1.1997, s. 1

⁽¹¹⁾ RS C-369/96 i C-374/96 z 23.11.1999

⁽¹²⁾ Przypis: (dotyczy wersji niemieckiej) Jest to czytelne tylko w wersji francuskiej wniosku, a na niemiecki zostało niezrozumiale przetłumaczone, ponieważ w prawie niemieckim nie ma takiej instytucji prawnej. Jednak aby uniknąć niekompletności, należy to przetłumaczyć przynajmniej opisowo.

3.5 Załącznik I

3.5.1 W tiret trzecim i czwartym załącznika wymieniona jest „druga dyrektywa w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do ubezpieczeń bezpośrednich innych niż ubezpieczenia na życie i ustanowienia przepisów ułatwiających skuteczne korzystanie ze swobody świadczenia usług” oraz „druga dyrektywa w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do bezpośrednich ubezpieczeń na życie, ustanawiająca przepisy ułatwiające skuteczne korzystanie ze swobody świadczenia usług”. Pomijając fakt, że druga z wymienionych dyrektyw już nie obowiązuje i zapewne chodzi o dyrektywę, która ją zastąpiła, czyli dyrektywę dotyczącą ubezpieczeń na życie⁽¹³⁾, oba tiret są problematyczne. Komitet nie chce jednak posuwać się do żądania skreślenia ich. Pragnie jednak zwrócić uwagę Komisji na znaczne problemy, jakie spowoduje ten wniosek. Traci się w ten sposób wielką szansę na uproszczenie i ujednoczenie prawa kolizyjnego a także rozwiązanie problemów danej branży. W połączeniu z art. 22 lit. a) tiret trzecie i czwarte załącznika I doprowadziłyby do niemożliwości stosowania rozporządzenia w przypadku prawa kolizyjnego dla umów ubezpieczeniowych (bezpśrednich lub pierwotnych)⁽¹⁴⁾ z ryzykiem wewnątrzspółnotowym, ponieważ jest ono regulowane przez wymienione dyrektywy.

3.5.2 Prawo kolizyjne umów ubezpieczeniowych z umiejscowieniem ryzyka poza Unią, prawo takich umów wewnątrz Unii (ale tylko, jeżeli umowa została zawarta z ubezpieczycielem spoza UE) oraz umów reasekuracyjnych są już natomiast objęte rozporządzeniem. W ten sposób ugruntowano okoliczności, które już wcześniej powodowały dezorientację użytkowników prawa⁽¹⁵⁾. Od wydania dyrektyw ubezpieczeniowych prawo kolizyjne umów ubezpieczeniowych jest uregulowane w sposób odbiegający od ogólnego prawa kolizyjnego zobowiązań (art. 1 ust. 3 konwencji rzymskiej), mimo że umowy ubezpieczeniowe także są zobowiązaniami. Brak było decydujących przyczyn takiego stanu rzeczy, poza faktem, że przy kończeniu prac nad konwencją rzymską nie rozpoczęły się jeszcze prace nad dyrektywami ubezpieczeniowymi drugiej generacji i chciano poczekać z regulacją prawa kolizyjnego w celu ustalenia, jak będzie przedstawiała się sytuacja prawa nadzorczego⁽¹⁶⁾. Jest to rzecz przedawniona.

Bruksela, 13 września 2006 r.

3.5.3 W dyrektywach dotyczących głównie prawa nadzorczego przepisy międzynarodowego prawa prywatnego stanowią obcy element. Niewtajemniczony użytkownik prawa nie spodziewałby się ich tam znaleźć. Z powodu podziału na różne poziome i sektorowe źródła prawne międzynarodowe prawo staje się bardziej skomplikowane. Podsumowanie przy okazji likwidacji przepisów specjalnych jest pożądane z przyczyn usystematyzowania prawa.

3.5.4 Przejęcie w rozporządzeniu Rzym I niezmienionej treści dyrektyw międzynarodowego prawa prywatnego nie wydaje się zasadne. Sytuacja, gdzie wewnątrz Unii i poza nią obowiązują bez rzeczowego powodu różne systemy norm dla umów ubezpieczeniowych z umiejscowieniem ryzyka, nie uległaby wówczas zmianie. Nie może tego usprawiedliwiać wskazanie na prawo nadzorcze: nadzór nad ubezpieczycielami odbywa się zgodnie z zasadą kraju pochodzenia i przy interesach transgranicznych prowadzi zazwyczaj do rozminięcia się kwestii nadzoru i umiejscowienia ryzyka. To samo dzieje się w przypadku umów ubezpieczeniowych dotyczących ryzyka w ramach Unii i poza nią. Zasadne jest objęcie umów ubezpieczeniowych z umiejscowieniem ryzyka wewnątrz Wspólnoty ogólnym systemem powiązań rozporządzenia. Dzięki powiązaniu rozporządzenia z wybranym prawem, dla gospodarki ubezpieczeniowej i jej klientów w sektorze niekonsumenckim powstałyby w przyszłości pożądane, rozszerzone możliwości wyboru prawa. Dzięki rozsądnemu wyborowi prawa byłoby możliwe oferowanie identycznych produktów w całej Europie z punktu widzenia prawa umownego, więc znikłaby potrzeba rozwoju nowych produktów. W przeszłości doprowadziła ona do tego, że swoboda świadczenia usług przez ubezpieczycieli poniżej zakresu najwyższego ryzyka praktycznie nie była wykorzystywana. W odniesieniu do wyboru prawa jedynie konsumenci wymagają kompleksowej ochrony także w zakresie ubezpieczeń. Natomiast rzemieślnicy i osoby samozatrudniające się, do tej pory chronieni słabiej w porównaniu z konsumentami i nie uprawnieni do całkowicie wolnego wyboru prawa, nie wymagają szczególnej ochrony. Posiadają oni bowiem wystarczające doświadczenie w interesach, żeby rozumieć, w co się angażują opuszczając własny system prawny, lub żeby rozpoznać potrzebę doradztwa prawnego.

Przewodnicząca

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹³⁾ Dyrektywa 2002/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 5.11.2002 dotycząca ubezpieczeń na życie, DzU L nr 345 z 19.12.2002, s. 1

⁽¹⁴⁾ W przeciwieństwie do umów reasekuracyjnych.

⁽¹⁵⁾ Obecnie sytuacja wygląda następująco: zgodnie z art. 1 ust. 3 konwencji rzymskiej umowy ubezpieczeniowe są wyłączone z zakresu stosowania, jeżeli chodzi o bezpośrednie umowy ubezpieczeniowe, ale tylko wtedy, gdy ryzyko umiejscowione jest na terenie UE. Kiedy tak jest, nie określa konwencja rzymska lecz dyrektywy ubezpieczeniowe. W przypadku umów reasekuracyjnych i ryzyka umiejscowionego poza UE obowiązuje jednak konwencja rzymska.

⁽¹⁶⁾ *Giuliano/Lagarde*, Raport w sprawie konwencji o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, DzU C 282 z 31.10.1980, s. 13